

Особливості договірної правоздатності міжнародних організацій в сучасному міжнародному праві

Виходячи з визначення договору як угоди між суб'єктами міжнародного права, можна стверджувати, що суб'єктами міжнародного договору можуть бути лише суб'єкти міжнародного права, передусім держави, міжнародні організації та нації, які ведуть боротьбу за державну незалежність. Право укладати міжнародні договори тісно пов'язане з міжнародною правосуб'єктністю і навіть вважається її найважливішим елементом (Мережко О.О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: Монографія. – К.: Таксон, 2002. – С. 79).

Особливість договірної правоздатності міжнародних організацій полягає у їх спеціальному характері. Іншими словами, як похідний суб'єкт міжнародного права міжнародна організація володіє не повною договірною правоздатністю, а похідною та обмеженою. Міжнародний Суд ООН зазначив, що “міжнародні організації є суб'єктами міжнародного права, які, на відміну від держав, не наділені загальною компетенцією”. Міжнародні організації керуються “принципом спеціальності”, тобто вони наділені державами, що їх створюють, повноваженнями, які обмежують реалізацію спільних інтересів держав...” (ICJ Reports. – 1996. – P.25). Окрім того, договірна правоздатність міжнародних організацій має функціональний характер, що закріплено в Преамбулі Віденської конвенції про право договорів між державами і між міжнародними організаціями чи між міжнародними організаціями 1986 року: “міжнародна організація володіє такою правоздатністю укладати договори, яка необхідна для виконання її функцій і досягнення її цілей”. Виходячи з цього, можна стверджувати, що міжнародні організації мають право укладати договори з обмеженого кола питань та в межах компетенції, що закріплена в

їхніх установчих актах” (Действующее международное право: В трёх томах., Т.1. – С. 374).

В установчих актах договірна правоздатність закріплюється, як правило, двома способами:

1) в загальних положеннях, що передбачають укладення будь-яких договорів, що сприяють виконанню завдань організації (Договір про створення МФК, Стаття 4, Розділ 2; Статутні угоди Міжнародного Банку Реконструкції та Розвитку (МБРР), Стаття 5, Розділ 1; Статут Організації Об’єднаних Націй з промислового розвитку (ЮНІДО), Стаття 19);

2) в спеціальних положеннях, що визначають можливість укладення організацією певних видів договорів (ст. 43, 63 Статуту ООН) з певними сторонами.

Отже, основним джерелом договірної правоздатності міжнародних організацій є їхні установчі акти. Окрім того джерелами можуть бути угоди, укладені міжнародними організаціями, резолюції органів міжнародних організацій за умови відповідності вказаних документів положенням статуту (Шибяева Е.А. Правовой статус межправительственных организаций. – М., 1977. – С. 149). Це закріплено в статті 2 Віденської конвенції 1986 року: “договірна правоздатність міжнародних організацій регулюється відповідно правилам цієї організації”. “Правила організації” – це установчі акти, прийняті згідно з ними рішення і резолюції, практика міжнародної організації (Действующее международное право: В трёх томах., Т.1. – С. 375). До “правил” міжнародної організації відносять не лише юридично обов’язкові акти – “рішення”, але й “резолюції, котрі не несуть загальнообов’язкового характеру. Під практикою міжнародних організацій розуміють правила, що набули юридичної сили в якості звичаєвих норм. Також часто до цієї категорії відносять і правила, що лише знаходяться на шляху до набуття юридичної сили.

Право на участь у міжнародних договорах поширюється й на багатосторонні договори. Проаналізувавши практику міжнародних

організацій, можна виділити такі випадки їхньої участі в багатосторонніх договорах:

1) можливість участі в міжнародних договорах впливає із установчого акту чи інших документів, що регулюють діяльність міжнародних організацій;

2) предмет договору прямо стосується міжнародної організації, й держави-члени вважають її участь у договорі необхідною для ефективного виконання цілей і завдань організації;

3) у міжнародному договорі передбачено участь міжнародної організації;

4) необхідність участі в міжнародному договорі продиктована фактичними обставинами (Малинин С.А., Ковалёва Т.М. Правосубъектность международных организаций// www.pravoved.jurfak.spb.ru). При відсутності вищевказаних умов дозвіл на участь у міжнародному договорі надається рішенням пленарного органу організації.

Договірна практика міжнародних організацій свідчить, що вони нерідко вносять зміни в правила, що регулюють правоздатність цих організацій, і договірної в тому числі, шляхом застосування нової практики, в якості суб'єкта міжнародного права, володіючи нормотворчою ініціативою.

У сучасній науці міжнародного права переважає думка, що статут є досить гнучким документом, по своїй природі схожим на конституцію. Від його положень можна відхилитися, що вважається не порушенням, а зміною та розвитком (Мережко О.О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: Монографія. – К.: Таксон, 2002. – С.84).

Незважаючи на такий досить вільний підхід до розуміння та тлумачення установчого акту міжнародної організації, на разі не існує міжнародної організації, статут якої закріпив би за нею право укладати

договори з будь-яких питань і з будь-якими сторонами. Таким правом наділені лише суверенні держави.

Останнім часом з'явилася тенденція до розширення традиційної договірної правоздатності міжнародних організацій, але до сьогоднішнього дня не існує міжнародно-правових актів, котрі б визначали її поняття. Право міжнародних організацій укладати міжнародні договори впливає лише з їхніх установчих актів та інших документів, що регулюють їхню діяльність. Єдиним міжнародно-правовим актом, що стосується договірної правоздатності міжнародних організацій є вищезгадана Віденська конвенція 1986 року, положення якої не набули чинності. І хоча багато з них діє в якості звичаєвих норм, зважаючи на надшвидкі темпи розвитку міжнародних організацій, положення даної Конвенції вже частково застаріли.